

Portföljanalys Regionalfonden

Östra Mellansverige 2019

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

Rapport 0299

Vi stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft

Tillväxtverket ska skapa så bra förutsättningar som möjligt för företag i hela landet att vara konkurrenskraftiga. Det innebär att vi öppnar dörrar och river barriärer – för ett Sverige där fler företag vill, kan och vågar.

Kunskap, nätverk och finansiering är våra viktigaste verktyg. Tillväxtverkets insatser skapar direkta resultat hos de företag och aktörer som vi samverkar med, men även förutsättningar för företag och regioner att möta framtidens utmaningar. Vårt största enskilda uppdrag är att bidra till att EU-medel investeras i projekt för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Tillväxtverkets publikationer kan laddas ner på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, September 2019

Digital: ISBN 978-91-88961-26-6

Tryck: ISBN 978-91-88961-26-6

Rapport: 0299

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Isabelle Canderskog

Telefon, växel 08-681 91 00

FÖRORD

Målet för Europeiska regionala utvecklingsfonden under perioden 2014–2020 är att bidra till smart, hållbar och inkluderande tillväxt för alla. Tillsammans med svenska aktörer på nationell och regional nivå ska fonden investera i projekt som bidrar till ökad regional konkurrenskraft och hållbar tillväxt.

Denna portföljanalys gör en ansats att identifiera nyttorna med Regionalfonden Östra Mellansverige (ÖMS) på programnivå. Analysen syftar till att sprida resultat men också till att vara ett verktyg för strategisk planering av det fortsatta genomförandet av programmet.

Analysen har genomförts av medarbetare vid enhet *Regional tillväxt mellersta Sverige* som har insyn i såväl beviljade projekt som i programmet i sin helhet. Till grund för analysen ligger samlade granskningar av projektens rapporter, uppföljningsbesök, projektens externa utvärderingar samt tematiska utvärderingar* som upphandlats av Tillväxtverket. Då programmet fortfarande är i sin genomförandefas grundar sig resultatanalysen på ett urval bestående av endast avslutade eller nästan avslutade projekt. Resultatanalysen bygger därmed på endast genomförda aktiviteter och uppnådda resultat och inte på förväntade resultat, för att öka reliabiliteten.

I portföljanalysen redogörs för utmaningar och lärdomar i arbetet med genomförandet av regionalfondsprogrammet. Vidare beskrivs vilka typer av projekt som beviljats och hur dessa möter programmets utpekade utmaningar samt vilka resultat som uppstått fram till år 2019. Som ett verktyg för att beskriva projekturvalet används en kategorisering av projekt inom varje insatsområde. Kategorierna tar sin utgångspunkt i vilka utmaningar projekten avser att adressera. Det bör påpekas att det inte är helt oproblematiskt att särskilja projekten från varandra utifrån dessa kategorier. Projekten tar ofta ett större grepp om stödsystemet och det är därför inte ovanligt att ett projekt syftar till att möta fler än en utmaning.

Utöver en analys av vilka kategorier av projekt som beviljats inom ramen för programmet redogörs även för en analys av vilka nyttor programmet har genererat. Med nyttor avses projektportföljens och därmed programmets aggregerade resultat.

Alla bedömningar är enhetens egna, om inte annat framgår.

Portföljanalysen kommer att uppdateras årligen.

*Under programperioden har det genomförts ett antal externa tematiska utvärderingar av regionalfondens arbete. I texten hänvisas det i vissa fall till dessa. Utvärderingarna kan hämtas här: <https://tillvaxtverket.se/eu-program/inspiration-och-resultat/rapporter-om-programmen.html>

Innehåll

FÖRORD	1
1 Östra Mellansveriges utmaningar.....	3
2 Utlysningar under programperioden	4
3 Erfarenheter och lärdomar	4
3.1 Förstudier kan bidra till ett mer effektivt projektgenomförande.....	5
3.2 Integrering av hållbarhetsaspekter bör ske redan i planeringsfasen.....	5
3.3 Tydligare förändringslogik ger bättre styrning	6
4 Regionalfondens bidrag i Östra Mellansverige.....	6
4.1 Programmets koppling till Tillväxtverkets resultatområden	9
5 Portföljanslys: regionalfondsprogrammet i Östra Mellansverige	10
5.1 Insatsområde 1: Stärka forskning och teknisk utveckling och innovation	10
5.1.1 Projektportföljen	10
5.1.2 Projektens resultat inom insatsområde 1	12
5.1.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde 1.....	13
5.2 Insatsområde 2: Öka små och medelstora företags konkurrenskraft.....	15
5.2.1 Projektportföljen	15
5.2.2 Projektens resultat inom insatsområde 2	16
5.2.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde	17
5.3 Insatsområde 3: Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	18
5.3.1 Projektportföljen	18
5.3.2 Projektens resultat inom insatsområde 3	19
5.3.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde 3.....	20
6 Indikatorer (2019-08-15)	21
Begreppsförklaring	22
7 Bilaga projekten.....	23

1 Östra Mellansveriges utmaningar

Inför skrivningen av det operativa programmet genomfördes en analys för att identifiera vilka utmaningar Östra Mellansverige står inför. Utmaningarna har varit vägledande i framtagandet av programmet och visar bland annat att insatser för att öka kommersialiseringen av innovationer i regionen behövs, samverkan mellan näringsliv, akademi och samhället behöver förbättras för att öka takten av kommersialiseringar, företagens investeringar i FoU är relativt låga.

De små och medelstora företagen har fått en växande betydelse globalt, nationellt och regionalt. Det är här det i allt högre grad skapas nya arbetstillfällen och även nya former av tjänster och produkter. Därför är det viktigt att människor vågar starta företag i regionen som inför programperioden hade en låg andel nyföretagande i jämförelse med riket. Tillväxtviljan för redan existerande företag var inför programperioden låg, vilket har ett samband med den låga internationaliseringsgraden i regionen. Internationaliserade små- och medelstora företag har i högre utsträckning än andra en vilja att växa. En högre andel företag i Östra Mellansverige än i riket uppger också att tillgången till externt ägarkapital är ett hinder för tillväxt.

Utsläppen av klimatpåverkande gaser i regionen var större i Östra Mellansverige än riksgenomsnittet inför programperioden. Befintligt bostadsbestånd visade potential att bli mer energieffektivt och nybyggnationer likaså. Förutsättningarna för en hållbar samhällsutveckling behövde bli bättre genom till exempel samplanering med offentlig infrastruktur. Transportsektorn är en stor orsak till de relativt stora koldioxidutsläppen i regionen. Satsningar för att minska de miljöskaдлиga utsläppen i transportsektorn behöver göras för en hållbar framtid.

Målgrupp för programmets insatser är små och medelstora företag.

För att möta utmaningarna valdes tre insatsområden ut:

2 Utlysningar under programperioden

Inom ramen för programmets utlysningar inom de olika tematiska områdena kan aktörer inkomma med projektansökningar. I genomsnitt genomförs två utlysningar per år. Redan innan programperioden startade genomförde de regionalt utvecklingsansvariga organisationerna ett mobiliseringsarbete inför kommande utlysningar. Detta gjorde att det redan vid programstart fanns ett antal större samverkansprojekt och programmet kom igång bra. Inledningsvis i programperioden fanns ett stort tryck på insatsområde 1 men intresset för insatsområde 3 var svalare. Det lite svalare intresset för insatsområde 3 har präglat hela programperioden och kan delvis förklaras med att det är ett nytt insatsområde som adresserar andra aktörer än dem som vanligtvis söker regionalfondsmedel, men det kan också förklaras med att det finns andra nationella medel för samma typer av insatser och att aktörerna väljer dessa medel då de anses vara lättare att söka än EU-medel. Dessa två anledningar bedöms också ha påverkat karaktären på de projekt som söktes inom insatsområde 3. Till antal är projekten många, men till omfång små. Många av projekten är förstudier och de flesta är projekt som syftar till samverkan på olika sätt. Detta är typer av insatser som det inte finns andra nationella medel att söka stöd för.

I och med utmaningarna inom insatsområde 3 som nämns ovan har strategin varit att hålla insatsområdet helt öppet under samtliga utlysningar för att skapa en bred mobilisering. Här är också relevant att nämna att de regionalt utvecklingsansvariga valde att avsätta resurser för att gemensamt mobilisera projekt inom området.

För insatsområde 1 och 2 har det pågått regelbundna dialoger med regionalt utvecklingsansvariga och en omvärldsbevakning kring vad som planeras i regionerna men också andra nationella satsningar för att kunna göra utlysningar som träffar rätt utmaningar i rätt tid. Detta har även gjorts för insatsområde 3 men där har strategin ändå varit att inte begränsa utlysningarna utan att öppna hela insatsområdet. Inledningsvis gjordes en långsiktig indikativ strategi för att få en bättre framförhållning vilket möjliggör för aktörerna att vara mer proaktiva. Efter merparten av utlysningarna har det genomförts en portföljanalys för att hela tiden följa programgenomförandet i förhållande till programmets mål. Dessa portföljanalyser har sedan också, tillsammans med tidigare nämnda faktorer, legat till grund för utlysningarnas inriktning.

3 Erfarenheter och lärdomar

Programmet Östra Mellansverige omfattar ungefär 616milj kronor. 87% av dessa har hittills beviljats till sammanlagt 86st projekt. Projektportföljen karaktäriseras till stor del av ett fåtal större regiongemensamma projekt. Projekt, som var planerade och mobiliserades tidigt i programmet. Dessa kompletteras sedan av ett antal mindre projekt som är mer lokala och branschspecifika. Gemensamt för de allra flesta projekten är en samverkan mellan flera län samt en god spridningspotential och ambition att sprida resultat utanför det egna länet.

Bedömningen är att samtliga utmaningar som pekats ut i programmet möts av ett eller flera projekt i portföljen. I och med att det regelbundet genomförs portföljanalyser säkerställs att utlysningarna utformas med en ambition om att undvika luckor där utmaningar inte bemöts. Insatsområde 3 har under hela programperioden varit en utmaning. Insatsområdet är nytt för denna programperiod och

adresserar delvis andra aktörer än de som vanligtvis söker medel genom regionalfonden. Länge saknades projekt som arbetar med hållbara byggnader vilket sedan tillkom lite längre in i programperioden. I de andra två insatsområdena så täcktes samtliga utmaningar mer eller mindre av projektinsatser redan de första tre åren av programperioden.

Under programgenomförandet har en rad lärdomar dragits likväl som att arbetet har resulterat i nya kunskaper. Dessa lärdomar och kunskaper är viktiga att förvalta i det fortsatta arbetet med programmet likväl som i arbetet i kommande programperiod. I Östra Mellansverige har nya insikter framförallt nåtts avseende möjligheter att främja resultatuppfyllelse i projekt och hur man kan arbeta för att öka integreringen av hållbarhetsaspekterna i projekt. I föreliggande kapitel beskrivs erfarenheterna och lärdomarna som genererats i programgenomförandet.

3.1 Förstudier kan bidra till ett mer effektivt projektgenomförande

Stora länsöverskridande samverkansprojekt ses som positivt ur programsynpunkt men har också bidragit till en del uppstartsproblem. Detta är särskilt märkbart inom insatsområde 1 där det finns flera exempel på projekt där uppstartsfasen har tagit lång tid vilket försenat genomförandet av projekten. Den tematiska utvärderingen avseende tematiskt mål 1 lyfter användandet av förstudier i högre grad som en möjlig lösning för att korta tiden som går åt till förankring och att hitta samarbetsformer när väl genomförandeprojekten ska sätta igång. Bedömningen är att det även gäller projekt inom övriga insatsområden. Användandet av förstudier kan också mynna ut i en tydligare projektlogik, vilket har konstaterats vara en brist i många projekt.

Förstudier uppmuntras i allt högre grad men det är också viktigt att förstudierna håller kvalitet. Ett arbete för att öka kvaliteten på förstudier och i förlängningen generera tydligare och mer förankrade projektansökningar har påbörjats. En del i det arbetet är att förtydliga vad som förväntas av en förstudie, exempelvis vikten av en genomarbetad nulägesanalys och att undersöka vilka förutsättningar som finns för genomförandet. Det är också önskvärt att en förändringslogik arbetas fram som ett resultat av förstudien för att tydliggöra utgångsläget, målen och vilka insatser som krävs för att komma dit.

3.2 Integrering av hållbarhetsaspekter bör ske redan i planeringsfasen

Det har i de tematiska utvärderingarna lyfts fram att projekten generellt är svaga vad gäller hållbarhetsaspekterna. Detta är en slutsats som märkts av i projektens genomförande- och slutrapporteringar, dock har det varit svårare att upptäcka dessa brister i ansökningsfasen. Arbetssättet har därför förändrats under programgenomförandet. Mer fokus har lagts i den inledande fasen, det vill säga innan projekten har startat.

Det har pågått ett arbete i Östra Mellansverige kopplat till *Jämställd regional tillväxt* som är ett uppdrag Tillväxtverket fått av regeringen. I samverkan mellan regioner och myndighet har det tagits fram processer för likabehandling, jämställdhet och intersektionalitet i planering och genomförande av projekt inom regionalfondsprogrammet 2014–2020. Målsättningen för detta samarbete är ökad kunskap samt nivåhöjning i projekten kopplat till jämställd regional tillväxt.

Arbetsgruppen för *Jämställd regional tillväxt* har löpande undersökt var och hur processen kan förbättras. Ett område som identifierats är svag förändringslogik i projektansökan vilket kan göra det svårare att få med hållbarhetsaspekterna i planeringen. Som ett led i att komma till rätta med denna svaghet har processer för hur man arbetar med förändringslogiker etablerats, vilket i detta hänseende syftar till att förbättra förutsättningarna att på ett bra sätt integrera de horisontella aspekterna och använda dem som en hävstång för att nå projektets mål.

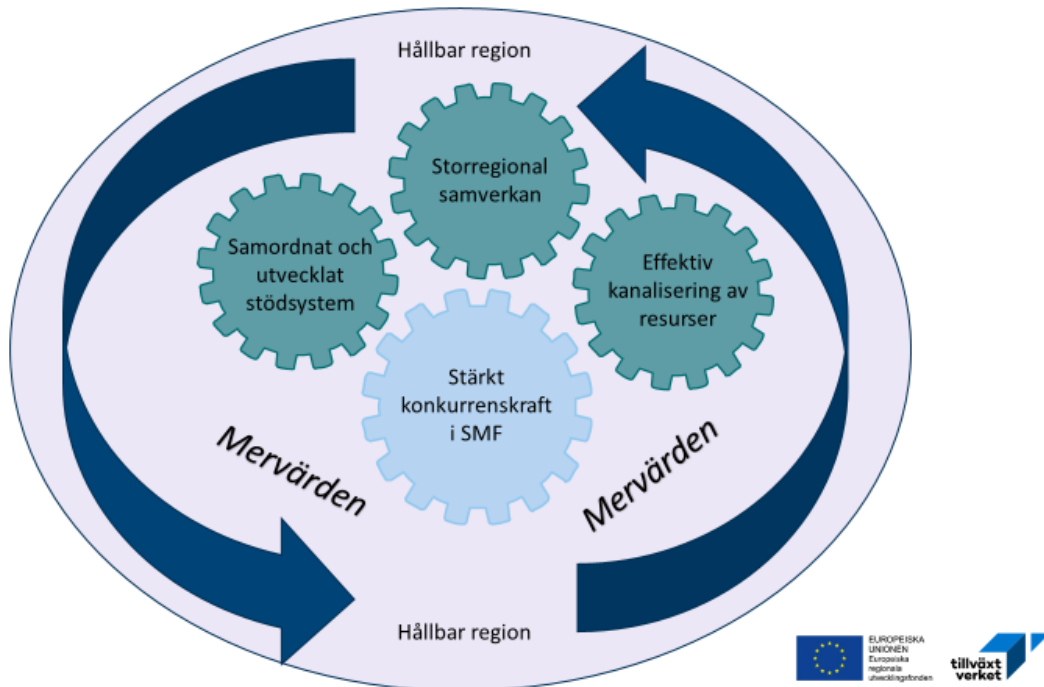
3.3 Tydligare förändringslogik ger bättre styrning

Som nämndes i föregående avsnitt är ett förbättringsområde som identifierats att projekt ofta har en svag förändringslogik i projektansökan vilket kan bidra till att projekten har svårt att styra mot uppsatta resultat och mål. Detta påverkar inte sällan projektens genomförande och bidrar inte sällan till en ineffektiv projektuppstart. Vidare är projekt med svag eller bristfällig förändringslogik generellt svårare att följa upp. Resultatet blir svårare att utläsa utan förståelse för vilken förändring projektet syftade till att åstadkomma. I syfte att främja mer logik i projektansökningarna har en modell för förändringslogik tagits fram. Modellen hänvisas till i utlysningar och används på olika sätt i beredningen av projekt. En ny process för uppföljning av förstudier har även tagits fram som innebär att förstudier ska följas upp mer regelbundet för att säkerställa att en förändringsteori tas fram för ett eventuellt genomförandeprojekt.

4 Regionalfondens bidrag i Östra Mellansverige

Regionalfondarbetet redovisas traditionellt sett i form av kvantitativa resultat kompletterat med enskilda projektresultat. Nyttorna är en ansats till att beskriva projektens resultat på en aggregerad nivå och i ett regionalt sammanhang. Detta för att visa vad programmet har bidragit till för nyttor i Östra Mellansverige. Insatserna inom regionalfonden syftar ofta till långsiktig strukturförändring vilket innebär en utmaning att vid projektens slut utvärdera effekterna, något som de tematiska utvärderingarna också pekar på. Portföljanalysen tar sin utgångspunkt i de resultat som kan utläsas av de projekt som har avslutats så här långt.

Nedan följer en kort beskrivning av respektive nytta.

Stärkt konkurrenskraft i SMF

Stärkt konkurrenskraft i små och medelstora företag kan sägas vara grunden för hela programmet. De andra nyttorna är möjliggörare eller olika metoder för att uppnå denna nytta då målet ytterst är att stärka konkurrenskraften i SMF.

Nyttan är särskilt tydlig i insatsområde 1 och 2 och lite mer indirekt i insatsområde 3. Något som till viss del är mätbart genom de givna aktivitetsindikatorerna och projektens egna indikatorer. Till exempel kan vi se att ungefär 2300 företag på olika sätt har fått stöd genom fonden och att 131 nya arbetstillfällen har skapats i deltagande företag. Vi kan se att företag minskat sin energiförbrukning med sammanlagt 4200 MWh vilket också kan förväntas bidra till att företaget blir mer konkurrenskraftigt se kommentar samma mening i NMS om koppling energiförbrukning och konkurrenskraft. En problematik kring indikatorerna är dock att det är svårt att fastställa huruvida tillväxten i ett bolag beror på deltagandet i projektet eller om det finns andra omständigheter som påverkar. Aktivitetsindikatorerna behöver därför kompletteras med goda exempel på företag som kan bekräfta att de har haft nytta av att delta i projektet, här finns det gott om exempel. Flera av insatserna syftar till exempel till att förbättra det befintliga stödsystemet och testa nya modeller för att ge stöd till företag och här ger projektutvärderingarna många gånger svar på hur företagen menar att de har utvecklats genom insatserna.

Samordnat och utvecklat främjarsystem

Något som högst sannolikt är ett resultat av regionalfonderna är det utvecklade och samordnade främjandesystemet i ÖMS för regionens SMF. De regionalt utvecklingsansvariga jobbar tillsammans för att skapa en konkurrenskraftig och välmående region, vilket medfört att SMF ofta får möjlighet till **stöd**

som behövs för att utvecklas oavsett länssäte. Almibolagen är exempel på aktörer som inom ramen för ett regionalfondsprojekt tillsammans utvecklat sina rådgivningsmodeller utifrån SMF:s behov, modeller som sedan anammats i ordinarie verksamhet. Även regionernas science parks och inkubatorer arbetar koordinerat för att på bättre sätt nyttja hela ÖMS styrkor i arbetet för hållbar tillväxt i regionens innovativa SMF.

Effektiv kanalisering av resurser

Denna nytta syftar till det arbete som regionalt utvecklingsansvariga har gjort med att ta fram gemensamma potentiella styrkeområden som grundar sig i länens strategier för smart specialisering. Arbetet har främst skett inom ramen för de regionalfondsfinansierade projekten ÖMS3 och ECS.

Områdena är:

- Morgondagens energilösningar
- Smart industri
- Life science med välfärd och hälsa
- Hållbar livsmedelsförsörjning

I och med att gemensamma områden har pekats ut, som är prioriterade för satsningar inom programområdet, så kan medel användas på ett mer effektivt sätt. Det finns ett flertal exempel på projekt som svarar upp mot de olika områdena. Inom området hållbar livsmedelsförsörjning finns ännu bara förstudier men det är naturligt att områdena har kommit olika långt.

Storregional samverkan

Storregional samverkan är en nytta som inte är direkt knuten till projekten. Det finns en uppbyggd struktur med politisk styrgrupp, ledningsgrupp och arbetsgrupper. Dessa är inte finansierade med strukturfondsmedel men är en struktur som troligtvis inte hade funnits utan dem. Länet är förhållandevis små och enskilt inte särskilt konkurrenskraftiga globalt sett. Tillsammans kan dock ÖMS utgöra en relevant aktör. Genom att samverka har det byggts upp ett förtroende mellan länet som gör att konkurrensen minskar och bidrar till att man istället kan nyttja varandras styrkor.

Hållbar region

För att en region ska vara hållbar behöver tidigare nämnda nyttor genomsyras av hållbarhetsaspekterna. Dessa är:

- Bättre miljö
- Lika möjligheter och ickediskriminering
- Jämställdhet mellan män och kvinnor

För att uppnå uppsatta klimatmål är det viktigt att aktivt stödja en omställning till en koldioxidsnål ekonomi. Genom de projekt som prioriterats under programperioden sker detta arbete genom att projekten på olika sätt främjar ökad användning av koldioxidsnål teknik, energi- och resurseffektivitet och användningen av förnybar energi i små och medelstora företag. Projektens mål med att utveckla och införa energi- och klimateffektiv teknik, beteendeförändringar samt samhällsplaneringsinsatser är alla nödvändiga åtgärder för att stödja övergången till en hållbar samhällsstruktur och därmed en koldioxidsnål ekonomi. Tillgången till rätt kompetens uppges av företagen vara ett av de största hindren för tillväxt. **Genom att**

hållbarhetsaspekterna horisontellt genomsyrar projekten så möjliggörs tillgången till rätt kompetens utifrån både ett jämställdhets och mångfaldsperspektiv. Tillexempel finns det projekt kopplade till industri som arbetar med jämställdhet som ett sätt att hantera kompetensförsörjningsfrågan inom branschen vilket i sin tur stärker företagets konkurrenskraft. Alla projekt ska arbeta aktivt med minst två av de tre hållbarhetsaspekterna och använda dessa som hävstänger för att nå projektets mål.

4.1 Programmetts koppling till Tillväxtverkets resultatområden

Tillväxtverket har förutom det övergripande målet ”Hållbar tillväxt och växande företag i alla delar av Sverige även sex utpekade resultatområden. Dessa utgörs, vilket bilden nedan illustrerar, av förenkling, kompetensförsörjning, digitalisering, affärsutveckling, regional kapacitet samt modern myndighet. Regionalfonsprogrammet i Östra Mellansveriges insatser och de nyttor de genererat har en tydlig koppling till flertalet av resultatområdena och bidrar således till att skapa en tydlig koppling till Tillväxtverkets arbete i regionerna. Särskilt tydlig koppling är det till resultatområdet regional kapacitet då insatserna inom programmet utifrån olika perspektiv har kommit att påverka regionala aktörers förmåga att i tillväxtarbetet stärka företagen, vilket bidrar till regional kapacitet för konkurrenskraft och tillväxt. Programmet har även genererat nyttor som bidrar till affärsutveckling i regionen genom exempelvis projekt som främjat kommersialisering av innovationer och försäljning av varor och tjänster på nya marknader.

5 Portföljanalys: regionalfondsprogrammet i Östra Mellansverige

För att skapa förutsättningar för att kommande utlysningar anpassas efter vilka projekt som beviljats i tidigare utlysningssomgångar har Tillväxtverket denna programperiod tagit initiativ till att genomföra så kallade projektportföljanalyser. Portföljanalyserna går igenom de projekt som beviljats hittills för att identifiera luckor i projektportföljen som behöver fyllas för att nå programmålen. Analyserna kan ses som ett led i ett mer långsiktigt och indirekt mobiliseringsarbete. Detta kapitel syftar till att ge en bild av vilka projekt som ingår i Östra Mellansveriges projektportfölj utifrån en uppdelning av programmets tre insatsområden.

5.1 Insatsområde 1: Stärka forskning och teknisk utveckling och innovation

Satsningar inom insatsområde 1 ska bidra till att stärka innovationssystemen för att skapa förutsättningar för ökad innovationsförmåga i hela Östra Mellansverige. Detta kräver stora resurser under längre tid för att strukturerna ska bli bestående. Satsningarna utgår från ett behov av ökad samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle samt ökad innovationskapacitet bland regionens små och medelstora företag. Tillgång till forskningsresurser och innovationsstödsystem skiljer sig inom regionen och behöver jämnas ut. Företagens investeringar i FoU är relativt låga och kommersialisering av innovationer är svag. Slutligen behöver investering ske i organisatoriska-, marknads- och sociala innovationer och inte bara i tekniska innovationer.

5.1.1 Projektportföljen

Gemensamt för beviljade projekt inom insatsområde 1 är att de på ett eller annat sätt ska bidra till stärkt innovationskraft. De flesta projekt är i sin tur riktade mot specifika branscher eller områden, ofta med koppling till något av länens eller Östra Mellansveriges smarta specialiseringar, men det finns även exempel på bredare satsningar. För att skapa en bild av hur projektportföljen ser ut har projekten kategoriserats utifrån hur de bidrar till stärkt innovationskraft, snarare än vilken bransch/område de tillhör. Med ursprung i de utmaningar som lyfts fram i programmet har fyra olika kategorier av projekt identifierats:

1. Fördjupa samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle
2. Stärka snabbväxande innovativa företag
3. Kraftsamla kring regionernas styrkeområden
4. Öka kommersialisering av innovationer

I den följande texten beskrivs projektkategorierna tillsammans med en koppling till specifika projektexempel.

Några projekt återfinns inom den första kategorin; fördjupad samverkan mellan akademi, näringsliv och samhälle. Ett tydligt exempel är projektet *ÖMSesidig Access för innovationskraft* som syftar till att skapa

återkommande samverkan mellan akademi och näringsliv/samhälle, anpassat för små och medelstora företags behov. Ett annat exempel är projektet *Green Innovation Park* som syftar till att stärka den gröna näringen genom att etablera en organisation som ska verka för närhet mellan företagen och akademien.

Den andra kategorin av projekt har gemensamt att stärka företag med potential för tillväxt och innovation. Här återfinns några större satsningar som exempelvis *Växtzon 1* och *Växtzon 2*, som avser att förbättra förmågan att identifiera och stötta innovativa bolag med hög tillväxtpotential för att behålla dem i regionen. Satsningen är inte avgränsad mot någon specifik bransch eller område utan inbegriper alla typer av små och medelstora företag i Östra Mellansverige. Det finns också exempel på mer branschspecifika satsningar såsom projektet *SWELife Östra Mellansverige* om syftar till att stärka snabbväxande innovativa företag inom life science-branschen.

Den tredje kategorin av projekt handlar om att kraftsamla för tillväxt och innovation inom regionernas utpekade styrkeområden eller potentiella styrkeområden. Flertalet av projekt inom insatsområdet syftar till att ytterligare stärka ett eller flera utpekade områden för smart specialisering inom det egna länet. Men i några av projekten är styrkeområdesutveckling ett mål i sig. Exempelvis projektet *Smart 4U* där Västmanlands samtliga fyra smarta specialiseringar står i fokus; automation, energi, järnväg samt välfärd och hälsa. Målsättningen är att bygga en plattform för styrkeområdena på strategisk och operativ nivå samt skapa samverkan mellan de olika styrkeområdena. Även ur ett storregionalt perspektiv finns exempel genom *ÖMS Smart specialisering (ÖMS3)* och det efterföljande projektet *East Central Sweden (ECS)* där de fem länen enats kring fyra prioriterade områden att gemensamt arbeta för ett stärkt innovationssystem. Områdena är hållbar livsmedelsförsörjning, life science med välfärd och hälsa, morgondagens energilösningar samt smart industri. Den fjärde kategorin av projekt handlar om att få fram och kommersialisera nya konkurrenskraftiga produkter och tjänster. Här rör det sig i första hand om satsningar för att bygga strukturer för att testa och utvärdera innovationer, exempelvis genom byggandet av testbäddar. Ett flertal projekt återfinns inom Life Science, där ett exempel är projektet *Testbädd primärvård Uppsala* som syftar till att etablera en testbädd inom primärvården där företag med lösningar för vården får möjlighet till testning och utvärdering. Andra områden är automation, robotik och artificiell intelligens där det också finns ett flertal projekt. I projektet *AIMEE - Autonomous Intelligent Machines Exploration & Enterprise* är målet att skapa en permanent test- och demonstrationsmiljö för nämnda teknikområden, med tydlig medverkan från näringslivet.

Sammantaget är bedömningen att beviljade projekt ligger väl i linje med intentionerna i programmet. Det finns ett flertal projektexempel inom varje kategori vilket tyder på att projekten svarar mot den analys av utmaningar som ligger till grund för programmet. Projekten är dessutom relativt jämnt fördelade över de fyra kategorierna och de utmaningar som de kopplar till, bortsett från viss tyngdpunkt på ökad kommersialisering av innovationer. Det bör dock understrykas att det nästan uteslutande rör sig om satsningar i en tidig fas i kommersialiseringsprocessen, det vill säga testning och utvärdering av innovationer. Därmed är förväntade resultat av projekten snarare att skapa förutsättningar genom verifiering av innovationer, än att få ut nya produkter och tjänster på marknaden.

5.1.2 Projektens resultat inom insatsområde 1

Urvalet har begränsats till projekt som avslutats till och med december 2018, vilket innebär följande tre projekt:

- ÖMS Smart specialisering (ÖMS3)
- Växtzon 1
- 3i: Innovation + Industri + Investering

Projektens slutrapporter samt slututvärderingar har studerats för att få fram vilka resultat projekten åstadkommit. Nedan följer en sammanfattning av de viktigaste resultaten, på en något mer aggregerad nivå än enskilda projektresultat. De tre projekten representerar tre olika projektkategorier vilket innebär att de adresserar olika utmaningar, men resultaten har ändå en del gemensamma nämnare.

Redovisningen av resultat tar inte fasta på kvantitativa resultat. Istället handlar det om resultat i termer av byggandet av strukturer och processer, som på längre sikt kan bidra till tillväxt hos företagen, fler arbetstillfällen, nya produkter på marknaden och så vidare.

En typ av resultat som återkommer i samtliga projekten är ett *stärkt innovationsstödsystem*. Genom projektet 3i har de innovationsfrämjande aktörerna inom Life Science-branschen stärkts och det har blivit en ökad kännedom om vilka resurser och möjligheter till stöd som finns för företag och akademi. I Växtzon 1 har innovationsfrämjande aktörerna stärkts på flera plan. Dels har de 9 medverkande parterna utvecklat sig och sina erbjudanden till små och medelstora företag, dels har gemensamma metoder och processer utvecklats som i sin tur resulterat i att företagen har tillgång till samma stöd oavsett vilket län de tillhör. Ett av projektets viktigaste resultat är således att ha lagt grunden för en gemensam innovations- och företagsfrämjande infrastruktur inom hela Östra Mellansverige.

En annan typ av resultat som förekommer i projekten är *stärkta små och medelstora företag*. Särskilt i Växtzon 1 har denna typ av resultat kunnat påvisas, vilket är naturligt då det är en central målgrupp för projektet. Ett resultat som är värt att lyfta fram är att det identifierats vilka företagen med stor tillväxtpotential i Östra Mellansverige är, samt hur deras behov och utmaningar ser ut. Bland annat har 157 företag fått stöd som särskilt anpassats till deras behov beroende på hur långt de kommit i sin tillväxtresa. Än har inte effekterna av dessa stödinsatser kunnat mätas, men projektets bedömning är att det sannolikt har bidragit till ökad tillväxt och innovationsförmåga bland dessa företag. I *Växtzon 2* är tanken att bygga vidare på den typen av insatser mot företagen i ännu större skala vilket indikerar att resultaten som uppnåtts tas till vara och implementeras.

Projektet 3i har också bidragit till att stärka små och medelstora företag men i mindre skala. Där har 22 mindre företag fått stöd genom att sättas i kontakt med ett tiotal olika storbolag. Det har resulterat i mer interaktion med storbolagen som lett till att de mindre företagen fått feedback för sin fortsatta kommersiella utveckling. Även där är det svårt att mäta effekterna av insatserna ännu men ett rimligt antagande är ändå att detta bidragit till att företagen kommit ett steg närmare kommersialisering.

Ytterligare en typ av resultat som främst kan härledas till projektet ÖMS3 är *ökad samordning och samverkan kring regionala styrkeområden*. Projektet kom till genom insikten att fem olika strategier för smart specialisering riskerar att skapa suboptimering och fragmentering om de inte knyts ihop och

samordnas så att företag oavsett länstillhörighet kan få stöd. Genom analyser av regionala styrkor och utmaningar har fyra gemensamma potentiella styrkeområden för Östra Mellansverige pekats ut, vilket får ses som ett av projektets främsta resultat. För varje område finns även en beskrivning av aktörer, forskningsmiljöer, större satsningar och näringsliv. En strategi och färdplan har också tagits fram för det fortsatta arbetet med smart specialisering.

Ett annat resultat från projektet ÖMS3 som också är av betydelse, trots att det inte är lika konkret, är att nya samverkansformer har börjat etableras. Processer för ÖMS-samverkan har inletts och företagsnätverk för respektive område har etablerats. Ett forsknings- och innovationsstödsystem i samarbete gynnar också de enskilda företagen i form av ett stärkt samlat stöd, även om företagen inte varit en lika tydlig målgrupp i projektet. Projektet har även fått en uppföljare, projektet ECS, där tanken är att bygga vidare på den samverkan som har påbörjats, med tydliga mål för hur respektive styrkeområde ska utvecklas.

Förutom den typ av resultat som redan lyfts kan *storregional samverkan* ses som ett mervärde av projekten. Två av de tre projekten inbegriper samtliga fem län i syfte att skapa en ÖMS-samverkan kring ett eller flera utpekade områden.

5.1.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde 1

Som redan nämnts finns det god koppling mellan beviljade projekt och de utmaningar och mål som pekats ut i programmet. Det kan också konstateras att det har varit särskilt prioriterat med satsningar för att utveckla regionens styrkor och samverkansstrukturer som omfattar hela Östra Mellansverige. Detta kan utläsas av portföljen av beviljade projekt inom insatsområde 1 genom exempelvis att 10 av 15 projekt involverar fler än ett län. Det innebär bland annat att forskningsresurser och stödsystem för näringslivet tillgängliggörs över länsgränser. Flertalet projekt tar också utgångspunkt i regionernas smarta specialiseringar vilket innebär kraftsamling kring styrkeområden såsom life science, automation och robotik, gröna näringar, nya material, digital teknik, livsmedel och så vidare.

Gällande projektens genomförande så kan konstateras att de uppsatta målen för aktivitetsindikatorer förväntas överskridas med god marginal. Särskilt vad gäller målen om antal företag som får stöd (550) och företag som samarbetar för att stärka sin innovationskraft (350) förväntas överskridas rejält utifrån projektens egna målsättningar. Antalet företag som fått stöd har under 2018 uppgått till 476, vilket ligger nära målet även om det är en bit kvar till projektens egna mål om 1 486 företag. Den indikator som utgör underlag för resultatramen, "antal företag som samarbetar med forskningsinstitutioner", har också kunnat uppnås med god marginal för delmålet 2018. När det gäller indikatorn "privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- och FoU-projekt" så överträffar förväntningarna målen många gånger om vilket indikerar att målet är för lågt satt i programmet. Sammantaget är bedömningen att det inte kommer vara några svårigheter att uppnå målen för aktivitetsindikatorerna för insatsområdet.

Av de resultat som projekten har uppvisat hittills märks att fokus legat på att utveckla processer och bygga strukturer. Få projekt kan visa på kvantitativt mätbara resultat. Detta är också i linje med ambitionen i programmet om att skapa förutsättningar för ett bättre innovationsklimat i hela Östra

Mellansverige, med en relativt liten andel projekt som är riktade direkt mot målgruppen. I den tematiska utvärdering som Ramböll genomfört¹ fastställs att hela 62 procent av projekten syftar till utveckling av det innovationsstödande systemet medan 21 procent handlar om innovationsstöd direkt till målgruppen. Resterande 17 procent handlar om uppbyggnad och utveckling av innovations- och kunskapsmiljöer.

Vidare konstateras att projektens genomförande präglas av hög komplexitet då de är omfattande och involverar många aktörer. Exempelvis finns flera samverkansprojekt där en utmaning varit att tydliggöra och förankra mål och aktiviteter bland samtliga aktörer, vilket innebär att uppstart av planerade aktiviteter tar mycket tid i anspråk. Här utgör projekten *ÖMS3* och *Växtzon* exempel på komplexa samverkansprojekt som har ägnat mycket tid åt formering och förankring bland berörda aktörer. Båda dessa projekt har beviljats fortsättningsprojekt som ska bygga vidare på de relationer, samverkansformer och strukturer som påbörjats med förhoppning om att generera mer konkreta resultat. I *Växtzon 2* har aktiviteten varit hög från starten i juni 2018 och ett 60-tal företag har redan valts ut för att ingå i något av tillväxtprogrammen. I *ECS* byggs det vidare på den tillit och gemensamma färdplan som skapades under föregående projekt.

Som en lösning för att korta den tid som går åt till uppstart förordar den tematiska utvärderingen att fler satsningar föregås av förstudier. Inga förstudier har finansierats inom ramen för insatsområdet hittills. Avsaknaden av förstudier kan delvis förklaras av att det fanns många vana aktörer som var redo att söka när programperioden startade. Några hade redan gjort ett förarbete som inkluderade förstudie och mobilisering vid slutet av förra programperioden, och var därmed redo för att söka för genomförande direkt. Nu när många projekt närmar sig avslut kan det dock konstateras att flera projekt hade gynnats av att föregås av en förstudie. Såsom den tematiska utvärderingen slår fast hade det troligtvis lett till en bättre insikt om förutsättningarna för genomförandet och en bättre förankring av projektiden hos *samtliga* projektparter.

Trots vissa brister i projektens genomförande är den övergripande slutsatsen i den tematiska utvärderingen ändå att projekten har bidragit till att utveckla det innovationsstödande systemet i Östra Mellansverige. Ett av de främsta resultaten som lyfts fram är att aktörer i innovationsstödsystemet har ökat sin kännedom om varandra och varandras styrkor. Det har i sin tur lett till bättre samordning och effektivitet när företag kan lotsas till rätt aktörer inom programområdet. Nyttan för näringslivet är emellertid inte så tydlig på kort sikt vilket speglas av att projekten har svårigheter att synliggöra sina resultat genom indikatorer och olika mätetal.

För det fortsatta genomförandet är rekommendationen att bygga vidare på de samverkanstrukturer som har börjat byggas upp i och med de större satsningar som skett, både länsöverskridande och branschöverskridande. Slutsatsen är att denna typ av komplexa projekt behöver tid innan de kan leverera konkreta resultat, varför det blir extra viktigt med långsiktighet. Det vore därför önskvärt om kommande satsningar hakar i de styrkeområden som redan pekats ut för programområdet. Förslagsvis

¹ *Programutvärdering Europiska regionala utvecklingsfonden tematiskt mål 1*, Ramböll 2018

kan mer riktade utlysningar vara ett sätt att styra så att återstående medel nyttjas till vidareutveckling av redan pågående processer. Fler förstudier inför nya satsningar vore också önskvärt.

5.2 Insatsområde 2: Öka små och medelstora företags konkurrenskraft

Insatser inom ramen för insatsområde 2 ska bidra till att öka sysselsättningen och en hållbar tillväxt. Det sker genom att satsningar både ska stödja och bevara ett starkt, diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv, där främjande av tillväxten i de små och medelstora företagen står i centrum. Målsättningen är att förverkliga ett mer gynnsamt företagsklimat genom att avlägsna hinder, dra nytta av globaliseringen samt underlätta kommersialiseringen av innovationer. Samma grupp av företag är också i behov av fungerade strukturer för riskkapital och stöd för ökad internationalisering.

De satsningar som genomförs tar sikte på behovet av långsiktiga förutsättningar för att stärka företagets tillväxt. Dessa förutsättningar kan skapas genom ett ökat entreprenörskap och förbättrat företagsklimat, men även genom en ökad tillgång till rätt kompetens, ökad tillgång till regionalt riskkapital samt internationalisering.

5.2.1 Projektportföljen

Med utgångspunkt i de utmaningar som pekats ut i programmet har fyra olika kategorier av projekt identifierats:

1. Ökad tillgång till externt ägarkapital
2. Högre tillväxtvilja hos SMF
3. Utvecklad internationaliseringsgrad
4. Stärkt socialt entreprenörskap

I den följande texten beskrivs projektkategorierna tillsammans med en koppling till specifika projektexempel.

SMF i Östra Mellansverige upplever i högre grad än riket i stort att tillgången till externt ägarkapital är ett hinder för tillväxt. Externt ägarkapital är många gånger nödvändigt för att företagen ska våga och ha möjlighet att genomföra insatser som leder till tillväxt och innovation. Dessa insatser bemöts genom fondprojektet Almi Invest Östra Mellansverige Fond II med 75 mkr i EU-stöd.

I den andra kategorin av projekt görs insatser i främjandesystemet för att öka företagets medvetenhet om och tillgänglighet till stöd och rådgivning. Satsningarna är inte sällan inriktade på att bemöta länens olika förutsättningar med möjligheterna att dra nytta av varandras styrkor. Exempel på projekt som tar sikte på denna utmaning är de större satsningarna *Tillväxtlyftet*, *TillväxtLedarskap* och *Smart Tillväxt*.

Den tredje kategorin av projekt innefattar liknande insatser som i den andra kategorin.

Internationaliseringsgraden var inför programperioden lägre än riksgenomsnittet i 4 av 5 län i ÖMS. Internationaliserade SMF har högre tillväxtvilja än andra företag. På kort sikt kan internationalisering bidra till ökad försäljning medan det på längre sikt kan innebära förnyelse och innovationskraft i företagen. Internationalisering innebär även nya möjligheter för företag att hitta nya marknader och

skapar förutsättningar för tillväxt. Exempelvis ALMI är ägare av stora regionalfondsfinansierade projekt med inriktning att stödja SMF med affärscoachning, rådgivning och utbildning.

För att ytterligare utveckla arbetet för att bemöta de utmaningar regionen har och kopplat till hållbarhetsdimensionerna ämnar programmet skapa förutsättningar för att utveckla socialt företagande och social ekonomi. I projektportföljen finns ett antal projekt som inriktas på socialt företagande, som Crossover – Free Space, FRAMSTEG och E-resurs. Exempelvis Crossover – Free Space samverkar med Create Business Incubator som är en inkubator för startups i Mälardalen, för att vidareutveckla affärsutvecklingsmetoder där hållbarhetsdimensionerna ingår. Två av målen med projektet är att främjandesystemet och den offentliga sektorn ska öka sin kunskap om och vara införstådda med att socialt entreprenörskap är viktigt för näringslivsutvecklingen, samt att entreprenörer med samhällsentreprenöriell inriktning vid projektets slut ska känna till att det finns affärscoachning för deras behov.

Sammantaget är bedömningen att beviljade projekt ligger väl i linje med intentionerna i programmet. Det finns ett flertal projektexempel inom varje kategori vilket tyder på att projekten svarar mot den analys av utmaningar som ligger till grund för programmet. Det bör poängteras att identifierade kategorier inte utesluter varandra, det vill säga att projekt många gånger arbetar med insatser som kan kopplas till fler kategorier. Särskilt påtagligt är det mellan kategori två och tre där tillväxtvilja och en vilja att nå ut på en internationell marknad är tätt sammanvävda. Bedömningen är att projekten är relativt jämnt fördelade mellan kategorierna, med undantag för projekt inom kategori fyra som är få sett till antal.

5.2.2 Projektens resultat inom insatsområde 2

Urvalet har begränsats till projekt som avslutats till och med december 2018. Projektet Tillväxtlyftet är för närvarande det enda genomförandeprojekt som avslutats inom insatsområde 2 och således det enda som kan påvisa konkreta resultat. Tillväxtlyftet är ett av de större projekt som beviljats stöd inom insatsområdet med det övergripande målet att stödja samt utveckla regionens SMF så att fler företag vidgar sin marknad internationellt. Därmed kategoriseras projektet in i kategorin kopplat till behov av utvecklad internationaliseringsgrad. För att nå en ökad internationaliseringsgrad krävs också att företagen vill och har förutsättningar att växa, vilket Tillväxtlyftet adresserar genom aktiviteter för att inspirera och utveckla företagarnas kunskaper i tillväxt och internationalisering.

Tillväxtlyftets resultat är relativt goda i förhållande till de mål och delmål som projektet arbetat mot. Efter uppföljning och utvärdering av projektet framkom att 32 procent av deltagande företag ökat sin omsättning, vilket motsvarar 492 företag. 1298 fler var anställda i de 1641 deltagande företagen år 2017 jämfört med 2015.

Mer kvalitativa resultat av projektet är att projektägare och samverkanspartner (ALMI-bolagen i Östra Mellansverige) tillsammans lärt sig att kombinera och utveckla olika former av rådgivning och insatser som därmed ökat flexibiliteten i rådgivningsformer. Inget företag är identiskt något annat och en mer behovsanpassad rådgivning i ALMI:s verktygslåda är något som gynnar företagen i sin utveckling mot tillväxt och internationalisering, vilket både projektägaren själv lyfter i slutrapporten samt även den

externa utvärderaren. *Samverkan mellan bolagen* har givit företag större möjligheter att nyttja de olika styrkor som projektaktörerna har och utvecklat tillsammans med varandra vilket också bidragit till ett mer *samordnat och utvecklat främjandesystem* i regionen. Projektet har haft nationell inverkan då ALMI även på riksnivå valt att delvis reformera sina rådgivningsprogram för att ge en ökad flexibilitet och kunna anpassas till olika företagens situation i ännu högre utsträckning. Samarbetsformer med bland annat Business Sweden och Enterprise Europe Network har utvecklats utifrån de kontakter och initiativ som tagits inom Tillväxtlyftet.

5.2.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde

Ännu är det svårt att peka på konkreta resultat som projekten uppnått då det endast är ett genomförandeprojekt som är avslutat. Många projekt förväntas avslutas under 2019 och är för närvarande inne i processen med avslutsarbete med tillhörande uppföljning och utvärdering. I skrivande stund finns endast delrapporter av utvärderingar att tillgå varför det endast finns tillfällig information som visar på att insatser i form av affärsrådgivning och coaching nått ut till en bred skara företagare från olika branscher. Många projekt så som exempelvis *Smart Tillväxt* arbetar med ett brett spektrum av företagare både med och utan direkt koppling till Smart Specialisering. Få projekt arbetar med insatser gentemot specifika branscher. Projekten *Affärsutveckling, innovation och internationalisering i tillväxtorienterade hästrelaterade företag* samt *Digital destinationsutveckling* är de som utmärker sig där förstnämnda arbetar med hästrelaterade företag medan det andra projektet arbetar gentemot företag inom besöksnäringen.

Programmet tar sikte på den låga internationaliseringsgraden som råder för företag i Östra Mellansverige, vilket också bemöts genom flera projekt. I den tematiska utvärderingen av TM3 framförs att i de fall projekten bedöms ligga i linje med identifierade behov i regionen är det ofta oklart om projekten adresserar målen på ett effektivt sätt. Utvärderaren framhäver att många deltagande företag inte har potential att leda till målet att internationaliseringsgraden ökar.

En aspekt som är värd att nämna i ovanstående resonemang är att arbete för ökad internationaliseringsgrad kan se olika ut beroende på givna förutsättningar. I Östra Mellansverige är internationaliseringsgraden låg vilket då innebär att andelen företag som står relativt långt ifrån steget till export rimligen också är större i jämförelse med riket. I sin tur påverkar det arbetsprocesserna i de projekt med insatser för ökad internationalisering. Resultatmålen är också smalare än programmet är skrivet, där det under investeringsprioritering 3b bland annat står att huvudsakliga aktiviteter är "utveckling av nya affärsmodeller för internationalisering" och "insatser som bidrar till att näringslivet ska kunna möta globaliseringens konsekvenser på befintliga marknader". Nödvändigtvis behöver dessa aktiviteter inte resultera i att företagen bedriver export efter deltagande, utan snarare att förutsättningarna har förstärkts för att export ska kunna bedrivas i framtiden. Det kan handla om ny kunskap om affärsmodeller, nya nätverk och nya kontakter. Det kan också handla om att företagen stärkt sin ställning på befintliga marknader som kan vara marknader där handel bedrivs över nationsgränser. Sammanfattningsvis skulle det kunna sägas att det i många fall saknas ett gediget grundjobb som krävs för att ta steget till export och internationalisering, vilket medför att det blir första steget i projekten.

5.3 Insatsområde 3: Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer

Satsningar inom insatsområde 3 ska stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi genom att främja energieffektivitet, smart energiförvaltning och användning av förnybar energi i företag, offentliga infrastrukturer, offentliga byggnader och inom bostadssektorn.

Av strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige framgår i analysen för programområdet att utsläppen av klimatpåverkande gaser i regionen per invånare är större än genomsnittet i landet, regionen har en omfattande användning av fossila bränslen samt att det finns potential till förbättrad energieffektivitet.

Östra Mellansverige består av stora arbetsmarknadsområden och analysen visar att Östra Mellansverige är en region med stor arbetspendling. Trots att användningen av kollektivtrafik ökat i regionen är bil det i särklass vanligast färdmedlet. Regionen står även inför utmaningar gällande bebyggelsestruktur och samhällsplanering i stort. Stora bostadsbestånd är i behov av renovering samtidigt som nybyggnationer behöver bli energieffektivare. Samplanering med övrig offentlig infrastruktur behövs för att skapa förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling. Utveckling och införande av energi- och klimateffektiv teknik, beteendeförändringar samt samhällsplaneringsinsatser är alla nödvändiga åtgärder för att stödja övergången till en hållbar samhällsstruktur och därmed en koldioxidsnål ekonomi.

5.3.1 Projektportföljen

Beviljade projekt inom insatsområde 3 ska möta utpekade utmaningar om hållbara byggnader, transporter och företag. Med utgångspunkt i de utmaningar som pekats ut i programmet har fyra olika kategorier av projekt identifierats:

- Omställning till förnybar energi
- Resurseffektiva företag
- Hållbara transporter och infrastruktur
- Hållbart byggande

För att bidra till en ökning av förnybar energi och samtidigt stärka företagens konkurrenskraft behöver insatser genomföras som lyfter fram förnybar energi som ett alternativ för företagen. Projektet Framtidens sol i Östra Mellansverige har arbetat med att sprida kunskapen kring bland annat lönsamhet vid investeringar i sol.

Företagen i regionen behöver få kunskap som bidrar till energieffektiviseringar och ett effektivare användande av tillgängliga resurser. Dessa två delar kan på sikt bidra till att minska de miljöskadliga utsläppen i regionen samtidigt som företagen ökar sin konkurrenskraft. Exempel på projekt är Energiriket – En plattform för effektiva och hållbara energilösningar med stark företagskoppling, Växthus, Lokalt klimatarbete, regionalt lärande och färdplaner mot en koldioxidsnål ekonomi.

Östra Mellansverige består av stora arbetsmarknadsområden vilket medför att regionen har stor arbetspendling. Projekten Infrastrukturplan för utbyggnad av laddstationer för elfordon inom Östra Mellansverige, Fossilfria resor och transporter har arbetat med att synliggöra förutsättningar och möjligheter för att minska transporters utsläpp.

Genom projektet *Offentlig innovationskraft för övergången till en koldioxidsnål ekonomi* har satsningar genomförts för att stärka företag och offentliga aktörer i rollen som användare och beställare av tjänster som kan bidra till energieffektivisering och minskade utsläpp av koldioxid i befintliga bostäder och nybyggnationer.

Det finns idag projekt inom samtliga kategorier. Det är till antal projekt en tydlig tyngdpunkt på projekt med inriktning mot hållbara transporter och infrastruktur. De projekt som fokuserar på hållbart byggande är få till antal och har mindre budgetomslutning. Utifrån kategoriseringen bedöms det idag vara en bredd av projekt som möter de aktiviteter som programmet för Östra Mellansverige efterfrågar för att möta identifierade utmaningar.

5.3.2 Projektens resultat inom insatsområde 3

Urvalet av projekt har begränsats till och med januari 2019 och omfattar tolv förstudier och tio genomförandeprojekt. I inledningen av programperioden var det lågt söktryck inom insatsområdet. Detta medförde att regionalt utvecklingsansvariga förutom att inrätta en arbetsgrupp för att öka de regionala aktörernas fokus på insatsområdet mobiliserade för att ta fram förstudier.

Mobiliseringen som genomfördes inom insatsområdet bedöms ha gett resultat då 13 av de totalt 45 beviljade projektansökningarna är förstudier. Några av de förstudier som var ett resultat av den inledande mobiliseringen har resulterat i genomförandeprojekt. Projektet *Vägval 2030* som ägs av Region Örebro bygger vidare på regionalfondsförstudierna *Hållbart resande i Örebroregionen*, *Fossilfria resor och transporter i ÖMS* och *Regional utveckling av infrastruktur för biogas*. Ett annat exempel är projektet *Fossilfria och effektiva transporter i ÖMS* som även det bygger vidare på genomförd förstudie. Projektet *Framtidens Solel i Östra Mellansverige* föregicks av en förstudie som finansierades med medel från föregående projektperiod.

Projektet *Energieffektiva företag genom Energikontor i samverkan* föregicks av en regionalfondsfinansierad förstudie som visade vilka hinder som fanns för att förverkliga den energieffektiviseringspotential som finns i företagen. Förstudien har medfört att det genomförande projekt som sedan genomförts med inriktning på energieffektivisering i företag haft fokus på att få företag att se över sin energianvändning genom aktiviteter som energikartläggningar och deltagande i energinätverk där företagen har delat sina erfarenheter kring arbetet med energieffektivisering. Genom att arbeta med att i energifrågor höja och stärka kunskapen hos aktörer som Almi och Energi och klimatrådgivare har en medvetenhet kring energi och klimatåtgärder skapats hos företagen och energieffektivisering har blivit en pusselbit vid affärsrådgivning. Projektet *Framtidens Solel i Östra Mellansverige* har haft fokus på omställning till förnybar energi och vilket medfört att kunskapen om solet hos offentliga och privata aktörer bedöms ha ökat vilket i sin tur främjat investeringar i solet hos SMF.

Genom projektet *Co2off* har en skalbar modell för att genomföra testbäddsprojekt utvecklats. Modellen har utvecklats genom att kommunala bolag agerat tidig kund till miljöteknikleverantörer. Arbeta med modellen har resulterat i förståelse för de kommunala bolagens processer vid införande av ny energi- och miljöteknik. De innovativa miljötekniklösningar som testats projektet har genom projektets fått

utvecklats vidare under verkliga förhållanden. Deltagande företag och kommunala fastighetsbolag har genom projektet fått stöd i arbete med att genom testbäddar testa innovativa lösningar och tjänster.

Inom ramen för hållbara transporter och hållbart resande har en strategi för utbyggnad av laddinfrastruktur tagits fram som tillsammans med kunskapshöjande insatser kring laddstationer har bidragit till att byggande av laddinfrastrukturen i Östra Mellansverige har tagit fart. Genom att testa hur människors beteenden kan påverkas genom nudging har kunskap byggts upp kring hur det går att påverka miljöer och göra permanenta åtgärder i den fysiska miljön inom transportsektorn.

5.3.3 Summerande reflektioner gällande resultat inom insatsområde 3

För att stötta övergången till en koldioxidsnål ekonomi har projektinsatser som riktats till SMF främst utgjorts av kunskapsbyggande aktiviteter. Exempel på insatser som genomförts är energikartläggningar som i bästa fall efterföljts av att företagen omsätter förvärvad kunskap i praktisk handling. Det kan exempelvis handla om att ett företag utanför projektet bekostar ett byte av befintlig belysning mot lågenergibelysning. Den minskade energianvändning som företagen rapporterat in är ett resultat av genomförda åtgärder som varit möjliga att utvärdera inom ramen för projektens projektperiod. Åtgärderna har i dessa fall finansierats av företagen själva eller genom att de sökt stöd i någon annan del av det företagsfrämjande systemet.

Genom projektportföljen blir det tydligt att, när det gäller energieffektiviseringsarbetet i företagen, finns en bredd av insatser som sker inom ramen för energieffektiviseringen. Intressant är exempelvis hur aktiviteter som riktats mot restaurangbranschen omfattade såväl energikartläggningar som förändrat arbetssätt kring framtagande av restaurangmenyer som visar rättens klimatavtryck och där kunden därigenom kan göra ett aktivt val. Projekt med fokus på energieffektiviseringsarbete i företag har medfört att företag och akademi möts och tillsammans hittat lösningar på utmaningar som företagens ställts inför.

Insatser som genomförts har bland annat medfört kunskapshöjning kring utbyggnad av laddinfrastruktur. Projektet har sammanfallit med möjligheten att söka stöd från Klimatklivet för att installera laddstationer vilket bidragit utbyggnaden av laddinfrastrukturen.

Beviljade projekt adresserar i stort aktiviteterna inom investeringsprioriteringarna. Ett fortsatt fokus kan läggas på satsningar som bidrar till insatser för att företag ska omsätta energianalyser i åtgärder till exempel energieffektivisering, mer förnybar energi samt utveckling av småskalig energiproduktion.

En ökad förståelse för klimatfrågan har gjort att breddade arbetssätt utformats som bidragit till att skapa ett helhetsperspektiv kring hållbarhet i företagen. Att stötta ett företag genom att ta ett helhetsperspektiv på företaget har gjort att de företagsfrämjande aktörerna i sin rådgivning till företag kan erbjuda affärsrådgivning men även råd kring hur en process eller verksamhet kan bli mer resurseffektiv. Detta bidrar i sin tur även till en mer koldioxidsnål ekonomi.

6 Indikatorer (2019-08-15)

Indikator	Målvärde	Förväntat värde	Utfall
Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	33	35	31
Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt stöd	1900	5750	2737
Antal företag som får stöd	1933	5755	2792
Antal företag som samarbetar för att stärka sin innovationskraft	350	1058	281
Antal företag som samarbetar med forskningsinstitutioner	150	191	131
Antal projekt som tar fram strategier/ förstudier/analyser/planer med utgångspunkt i fyrstegsprincipen	5	23	8
Antal samarbetande organisationer från olika samhällssektorer	15	235	325
Minskad energiförbrukning hos projektmedverkande företag och organisationer	15 000	48 851	4 201
Privat investering som matchar offentligt stöd till företag (annat än bidrag)	153 384 436	150 000 000	182 758 830
Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	3 356 000	34 500 000	156 545 000
Sysselsättningsökning i företag som får stöd	2000	2633	1368
Uppskattad minskning av växthusgaser per år	1000	42 295	3529

Begreppsförklaring

Operativt program: Ett operativt program kan definieras som en detaljerad plan där medlemsstaterna i EU anger hur mycket pengar från de europeiska struktur- och investeringsfonderna som kommer att spenderas under programperioden. Planerna kan sammanställas utifrån en specifik region eller för ett tematiskt mål som gäller hela landet exempelvis miljö. Inom ramen för det operativa programmet för Östra Mellansverige är planen specificerad utifrån regioner. Varje operativt program anger vilket av de 11 tematiska målen som styr sammanhållningspolitiken som programmet tar itu med genom de medel som är tillgängliga i det operativa programmet.

Nytta = Med nytta avses inom detta program de övergripande resultaten som kan utrönas från projekten, och vad detta har lett till under den aktuella perioden. Det är av stor vikt att projektresultaten gagnar hela programområdet, det vill säga Östra Mellansverige, och att de adresserar de utmaningar som området stod inför innan programperioden. Resultaten ska alltså inte bara vara ett värde för det enskilda projektet utan ska även tjäna programområdet i helhet.

ESI-fonderna= EU:S struktur- och investeringsfonder. Detta är ett samlingsnamn på de olika investeringsfonder som finns inom EU. Det finns fem fonder: Europeiska utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt Europeiska havs- och fiskerifonden. Syftet med fonderna är att skapa nya jobb och investera i en hållbar och sund europeisk ekonomi och miljö.

ERUF= Europeiska regionala utvecklingsfonden. Syftat med fonden är att främja en balanserad utveckling i EU:s olika regioner.

Tematiska mål: EU-kommissionen har formulerat 11 tematiska mål för de operativa programmen att styra mot. För regionalfonden i Sverige så ska minst 80 procent av stöden i de operativa programmen gå till fyra tematiska mål.

- Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation
- Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.

Smart specialisering = Smart specialisering är ett begrepp som introducerades av EU-kommissionen inför programperioden 2014–2020. Det kan beskrivas som ett arbetssätt för att kraftsamla för innovation och tillväxt inom de områden där det finns störst potential. Ett område kan exempelvis vara att lösa en samhällsutmaning. Enligt förhandsvillkor satta av kommissionen, så ska projekt i insatsområde 1 Forskning och innovation koppla an mot regionernas smartspecialiserings strategier.

Insatsområde: Ett insatsområde avser att projekt inom programmet ska finansieras inom något av de områden som har ställts upp för programmet. Insatsområdena är ofta baserade på regionala utmaningar, till exempel låg tillväxt. Varje insatsområde har en förutbestämd budget, vilket framgår av programdokument.

7 Bilaga projekten.

Organisation namn	Ärende-ID	Projektnamn	Slutdatum	Nettobeviljat belopp
Totaler	Totaler	Totaler		557 896 671
ALMI Företagspartner Östergötland AB	20200084	Tillväxtlyftet	2018-04-30	27 366 811
Örebro Läns Landsting	20200121	Förstudie: Hållbart resande	2016-03-31	192 881
Länsstyrelsen i Östergötlands län	20200170	Framtidens solel i Östra Mellansverige	2019-01-31	6 846 697
ALMI Invest Östra Mellansverige AB	20200189	Almi Invest Östra Mellansverige Fond II	2021-12-31	75 000 000
Örebro Läns Landsting	20200194	Förstudie samverkan i bygg- och fastighetssektorn	2015-12-31	183 233
Sustainable Innovation i Sverige AB	20200242	Plusenergiförskolan som logistiknod i det koldioxidsnåla lokalsamhället	2015-08-31	188 052
Västerås Science Park AB	20200294	Växtzon 1	2018-08-02	31 265 182
Västmanlands Läns Landsting	20200336	ÖMS Smart specialisering (ÖMS3)	2017-06-30	4 721 220
Länsstyrelsen i Västmanlands län	20200342	Kompetenscentrum för energieffektivisering i företag i ÖMS regionen	2016-04-30	216 288
Örebro Läns Landsting	20200350	Energieffektiva företag genom Energikontor i samverkan	2018-12-31	4 077 550
Stuns Stift F Samv Mel Univ i U-A Näringsl O Sam	20200351	Offentlig innovationskraft för övergången till en koldioxidsnål ekonomi (CO2Off)	2018-12-31	2 978 976
Länsstyrelsen i Uppsala län	20200353	Etablering av mobilitetskontor i Östra Mellansverige	2016-05-15	240 814
Mälardalens Högskola	20200634	Kommersialisering av tvärsektoriell robotteknik	2019-04-30	13 500 000
Stuns Stift F Samv Mel Univ i U-A Näringsl O Sam	20200636	3i: Innovation + Industri + Investering = En samarbetsplattform för tillväxt och regional utjämning	2018-12-31	1 955 282

Stuns Stift F Samv Mel Univ i U-A Näringsl O Sam	20200637	SWElife Östra Mellansverige: regional tillväxt genom utveckling av SME med nyskapande varor och tjänster för den internationella hälso- och sjukvårdsmarknaden	2019-10-14	26 158 033
Västerås Science Park AB	20200639	Smart 4U	2019-04-30	21 902 412
Uppsala Läns Landsting	20200645	Testbädd primärvård Uppsala	2019-05-10	1 641 549
Östergötlands Läns Landsting	20200646	Fossilfria resor och transporter	2016-09-30	214 241
Länsstyrelsen i Uppsala län	20200652	Infrastrukturplan för utbyggnad av laddstationer för elfordon inom Östra Mellansverige	2017-06-30	905 382
Örebro Läns Landsting	20200653	Utnyttjande av industriell restvärme i Östra Mellansverige - Förstudie	2016-09-30	198 793
Västerås Science Park AB	20200654	Tilläggsansökan Växtzon 1	2018-06-08	6 542 459
ALMI Företagspartner Östergötland AB	20200656	VäxtHus	2018-04-30	1 247 616
Sveriges Lantbruksuniversitet	20200657	Green Innovation Park	2019-04-30	5 982 172
Alfred Nobel Science Park AB	20200661	3DTC	2019-04-30	9 599 536
Örebro Läns Landsting	20200662	Innovationsluss 2.0 Region Örebro Län och Landstinget Västmanland	2019-04-30	5 833 172
Biogas Öst AB	20200663	Förstudie för regional utveckling av infrastruktur för biogas	2016-10-31	250 001
Uppsala Universitet	20200664	ÖMSesidig Access för innovationskraft	2019-04-30	19 561 499
Uppsala kommun	20200666	LOKALT KLIMATARBETE, REGIONALT LÄRANDE OCH FÄRDPLANER MOT EN KOLDIOXIDSNÅL EKONOMI	2018-11-30	941 345
East Sweden Energy Ekonomisk Fören	20200689	Energiriket - en plattform för effektiva och hållbara energilösningar med stark företagskoppling	2018-12-31	3 221 839
Regionförbundet Sörmland	20200842	Tekniskt stöd för Östra Mellansverige	2021-12-31	1 409 956

Tillväxtverket	20200857	Tekniskt stöd för Östra Mellansverige	2021-12-31	21 412 540
Örebro kommun	20201038	E-resurs i Örebro	2019-12-31	12 580 984
Eskilstuna kommun	20201042	Knuffa resan rätt	2018-10-31	1 293 903
Västerås kommun	20201043	CROSSOVER - FREE SPACE	2019-11-30	3 796 353
Örebro Läns Landsting	20201046	Samverkan för hållbara byggnader i en koldioxidsnål ekonomi	2019-12-31	2 174 998
Coompanion Östergötland, Ekonomisk Fören	20201047	FRAMSTEG - Främjande av mötesplatser, finansiering och stödstrukturer till socialt entreprenörskap och företagande - Gemensam nytta	2019-11-30	4 040 116
Stuns Stift F Samv Mel Univ i U-A Näringsl O Sam	20201048	Energiportal ÖMS - öppen innovation för decentraliserad energiproduktion	2020-03-31	2 176 332
ALMI Företagspartner Östergötland AB	20201111	TillväxtLedarskap	2019-12-31	6 600 000
Örebro Läns Landsting	20201160	BRT2020 - Genomförandeplan för Bus Rapid Transit i Örebro	2018-07-02	644 570
Sörmlands Turismutveckling AB	20201161	Digital destinationsutveckling	2019-09-30	4 200 000
Örebro Läns Landsting	20201162	Hållbart resande i Örebroregionen	2020-03-31	5 467 500
Östergötlands Läns Landsting	20201163	Hållbara transporter i Östergötland	2019-12-31	2 467 033
RISE Research Institutes of Sweden AB	20201164	Utveckling och demonstration av biobaserade material för att minska utsläpp av växthusgaser i sjukvården	2019-04-05	1 968 837
Katrineholms kommun	20201165	Tillväxksamverkan Västra Sörmland	2019-05-31	1 333 543
Länsstyrelsen i Västmanlands län	20201166	Fossilfria och Effektiva Transporter i Östra Mellansverige	2020-01-31	4 848 820
Ekonomistyrningsverket	20201260	Tekniskt stöd för Ekonomistyrningsverket	2021-12-31	676 779

Mälardalens Högskola	20201323	TransMission	2020-11-30	8 229 000
Mälardalens Högskola	20201324	Energilösningar i Världsklass	2020-09-30	31 075 000
Uppsala kommun	20201326	Minskad klimatpåverkan från plast inom kommunal verksamhet	2020-12-31	3 464 750
Needsdrive AB	20201328	UltiMAT - Resilient Livsmedelsförsörjning	2018-04-30	333 259
Biogas Öst AB	20201329	Utveckling BioDriv Öst	2020-06-20	1 840 675
Alfred Nobel Science Park AB	20201330	AIMEE - Autonomous Intelligent Machines Exploration & Enterprise	2020-12-31	13 018 606
Eskilstuna kommun	20201331	Energicentrum & en dynamisk mötesplats för innovation, kompetensförsörjning och regional utveckling	2020-09-30	10 807 451
ALMI Företagspartner Östergötland AB	20201477	Smart Tillväxt	2021-04-30	33 701 000
Linköpings Universitet	20201478	Förbättrad industriell energieffektivitet i östgötska företag	2020-12-31	2 752 159
Östergötlands Läns Landsting	20201479	Östgötautmaningen - Fossilfria transporter i offentlig sektor	2021-04-30	1 398 550
Agroöst Ideell Fören	20201481	Förutsättningar för affärsutveckling, innovation och internationalisering i tillväxtorienterade hästrelaterade företag	2018-12-10	249 792
Uppsala kommun	20201482	Sammanhållen och träffsäker hållbar stadsbyggnadsprocess - förstudie	2018-01-31	0
Sankt Kors Fastighetsab	20201483	Innovative Materials Arena - IMA	2020-12-31	3 900 000
Linköpings Universitet	20201487	Koldioxid snål region genom ökad samverkan mellan energibolag och fastighetsbolag	2018-09-28	378 394
Länsstyrelsen i Uppsala län	20201490	LaddinfraÖst 2.0	2019-12-31	1 193 106
Ideella Fören Energieffektiviseringsföretage Fir	20201491	Förstudie Energieffektivisering inom offentliga sektorn	2018-02-28	119 307

Norrköpings kommun	20201492	Logistikkluster Region Östergötland	2021-04-30	3 000 000
Vreta Kluster AB	20201493	Konsumenter och livsmedelskedjans produktutveckling	2018-12-31	250 000
Västmanlands Läns Landsting	20201495	Exportcenter Västmanland	2021-12-31	1 646 719
Örebro Läns Landsting	20201496	Vägval 2030	2020-05-31	1 577 406
CirEko AB (svb)	20201497	Förstudie koldioxidsnål ekonomi utifrån cirkulär ekonomi i SME	2018-09-30	200 000
Västmanlands Läns Landsting	20201498	East Central Sweden (ECS) The Innovative Smart Region	2020-12-31	6 600 000
Västerås Science Park AB	20201692	Växtzon 2	2021-09-30	47 220 544
Östergötlands Läns Landsting	20201694	Cirkulär ekonomi genom industriell samverkan	2019-07-31	161 004
Ideella Fören Energieffektiviseringsföretage Fir	20201699	Energieffektivisering i offentlig sektor - EnOff	2021-12-31	6 214 538
Örebro Läns Landsting	20201862	Energikontor i samverkan för smartare energianvändning	2022-04-30	5 333 410
Länsstyrelsen i Östergötlands län	20201885	Framtidens Solel i Östra Mellansverige fas 2	2022-05-30	7 577 186
Länsstyrelsen i Västmanlands län	20201887	Energiomställning i åkerier och bussbolag	2022-04-01	2 899 773
Linköpings Universitet	20201897	Hållbar Region - samverkan för en konkurrensstark och koldioxidsnål region	2020-12-31	1 504 082
Länsstyrelsen i Uppsala län	20201906	Förstudie -Utveckla besöksnäringen utifrån Linnés platser	2020-01-31	300 000
Nyköpings kommun	20201909	Smart och hållbar tillväxt för alla	2019-10-15	207 538
Agroöst Ideell Fören	20201915	Affärsutveckling, innovation och internationalisering i tillväxtorienterade hästrelaterade företag	2021-10-31	1 844 690

CirEko AB (svb)	20201917	Cirkulära Västmanland 1.0	2022-04-30	1 536 737
Länsstyrelsen i Östergötlands län	20201918	Regional plattform för strategiskt energi- och klimatarbete	2022-02-28	1 765 293
Örebro Läns Landsting	20202645	Resurseffektiva och framtidssäkra byggnader i ÖMS	2022-12-31	3 091 123
Biogas Öst AB	20202654	Fossilfria transporter i Uppsala län 2.0	2022-04-30	1 087 841
Sörmlands Turismutveckling AB	20202761	Energismart och konkurrenskraftig besöksnäring	2020-04-30	400 000
Ideella Fören Cleantech Östergötland Med Firma C	20202766	Branschöverskridande arena för stärkt innovationskraft och tillväxt för ökad resurseffektivitet och minskade koldioxidutsläpp	2020-05-15	315 678
Uppsala Läns Landsting	20202768	Fol-agenda för materialutveckling & Additiv tillverkning i Uppsala län -förstudie	2019-12-31	300 000
Coompanion Örebro län Ekonomisk Fören	20202784	Förstudie kooperativa energilösningar	2019-12-31	376 761

Tillväxtverket

Swedish Agency for Economic
and Regional Growth

Tel 08-681 91 00
tillvaxtverket.se

Tillväxtverket stärker Sverige genom att stärka företagens konkurrenskraft

Vi skapar bättre förutsättningar för företagande och bidrar till attraktiva regionala miljöer där företag utvecklas. Våra verktyg är kunskap, nätverk och finansiering: Kunskap om företag och regioner. Nätverk för effektiv samverkan. Och finansiering som stärker näringslivet. Tillväxtverket är en myndighet under Näringsdepartementet med 450 anställda och med kontor på nio orter.